

November 1964

M E D D E L A N D E

N:r 65

från

S K Å N E S V A P E N H I S T O R I S K A F Ö R E N I N G

Skånes Vapenhistoriska Förenings medlemmar kallas till ordinarie allmänt sammanträde, fredagen den 20 november kl. 19.00 på Malmöhus, Kungens kammare. Föredrag av Major Nils Sjöholm, Kristianstad, över ämnet:

"Glimtar ur vapnens historia"

Föredraget illustreras med vackra skioptikonbilder. Efter föredraget demonstreras en större vapensamling. Även vapenhistorisk litteratur, t.ex. Wallaces Collection Catalogues, European Arms and Armourer i 2 delar, rikt illustrerade, har inlämnats till försäljning m.m. Till talrikt besök inbjuder styrelsen.

Detta nummer innehåller:

Kallelse till sammanträde.

Årsmötet.

In Memoriam

Den interskandinaviska vapenhistoriska kongressen i Malmö.

Kontrollmärkning av belgiska skjutvapen.

ÅRSMÖTET

Tisdagen den 11 februari avhöll Föreningen sitt årssammanträde på Malmöhus, Kungens kammare, varvid Ordföranden J. Folke Herrström hälsade tillstädeskomna välkomna, varefter han redogjorde för den kommande stora interskandinaviska vapenhistoriska kongressen i Malmö instundande 22-24 maj, som Styrelsen hoppades mycket av, då programmet i stort sett nu var slutorganiserat.

Därpå genomgicks dagordningen. Styrelsens verksamhetsberättelse upplästes och godkändes. Av denna framgick, att medlemsantalet vid årsskiftet uppgick till 84, 2 nya hade tillkommit, 1 avlidit och 1 uteslutets.

Två vapenhistoriska föredrag hade avhållits. Det ena av vår medlem Dir. Fil. lic. G. Rausing, Lund, över ämnet "Något om ammunitionens utveckling" och av Ordföranden J. Folke Herrström om "Svenska stångvapen under 400 år". Föreningens "Meddelande" har utkommit med 2 nummer, nr. 63 och nr. 64 med Ordföranden som Redaktör, där möten och föredrag recenserats och Ordföranden fortsatt sin serie "Vapenhistoriska notiser" m.m. Revisorerna tillstyrkte styrelsen full och tacksam ansvarsfrihet för den tid räkenskaperna omfattar, vilket också blev mötets beslut. Ordföranden och hela styrelsen omvaldes, likaså revisorer samt revisorsuppleanter.

Efter styrelsevalet var det vapenstudier och vapendemonstration. Ordföranden demonstrerade tvenne värjor från 30-åriga kriget av den typ som Seitz kallar "de förlorade värjorna", den ena av den mycket sällsynta typ, som på utsidan har upphöjd parerplåt och vertikal sidobygel och båda med päronformade från in- och utsidan hoptryckta knappar, som Seitz anför som typiskt svenska drag. Även v. Ordföranden demonstrerade ett par liknande värjor. Vapenmästare Eljegren visade en Colt revolver. Flera av medlemmarna hade olika revolvertyper med sig i och för demonstration. Ett märkligt gevär hade Skattmästaren att visa, nämligen en pistolkarbin, Helvigs konstruktion m/1807, som är ytterst sällsynt. Utom denna finns ytterligare 2 sådana kända här i Skåne, båda hos medlemmar i vår förening. Kan det vara en försöksmodell? Sekreteraren hade nyligen kommit över en Schiavona med förgylld knapp, ett mycket vackert exemplar som beundrades mycket.

- - - - -

IN MEMORIAM

Adolf Sohlé

F. Disponent A. Sohlé i Hälsingborg avled sistlidne 26 juli. Han var en av vår Förenings mest prominenta ledamöter, som varit med redan från början då Skånes Vapenhistoriska Förening bildades på Malmöhus den 18 sept. 1940. 1943 valdes Disponent Sohlé till vice ordförande, men avgick redan efter ett år, då hans tid icke medgav att medverka i det interna arbetet, som han önskade. Sohlé var en mycket kunnig och intresserad vapensamlare. Hans stora passion var renässansvärjor, som han dyrkade, båda av romantiska och konstnärliga skäl, ty romantiker och konstnär var han ut i fingerspetsarna. Sin konstnärliga begåvning visade han icke minst i sin i tryck utgivna profiler av gamla Hälsingborgare. Som en god och glad människa var han särskilt uppskattad av alla. Som romanssångare och lutspelare gladdde vännen Adde oss ofta, då han tog sin luta med sig vid våra samkväm efter de officiella sammanträdena. Då allas vår vän Sohlé för alltid lämnat vår kamratrekts, sakna vi honom djupt i vår krets, icke minst under-tecknad, vilken han så varmt omfattade med sin vänskap och tillgivenhet, känner denna saknad.

MEMORIA VIVAT TUA!

Vännen Folke

- - - - -

Eugen Nielsen

Arkitekt Eugen Nielsen, Oslo, vår ledamot sedan 1956, har också i år oväntat avlidit. Med honom har en av Nordens största vapensamlare gått ur tiden. Redan 1918 intresserad av vapen, påbörjade han den stora och förnäma vapensamling, som med åren kom att omfatta en hel rustkammare om cirka 1000 nummer upptagande de mest förnäma och sällsynta vapen av alla slag, rustningar och rustningsdelar från vikingatid till 1800-talets mitt, säkerligen bland de förnämsta i hela Norden. I Eckerbergsgate 47 i Oslo hade han inrättat en riktig rustkammare. Vad som skall bliva av denna praktsamling har jag ingen aning om. Under-tecknad har av Arkitekt Nielsen förärats ett flertal utmärkta fotografier av hans rustkammare. Hans samling gav vittnesbörd om stor vapenkunskap och konstnärlig smak.

J. Folke Herrström

Per-Olof Åberg

Representant Per-Olof Åberg, Mölndal, invaldes i vår Förening detta år med Sjöingeniör A. Frisegård, Göteborg, som fadder. Beklagligt nog avled han hastigt ett par månader senare och således icke hann att deltaga i vårt arbete.

SIC ERAT IN FATIS.

J. Folke Herrström

DEN SKANDINAVISKA VAPENHISTORISKA KONGRESSEN I MALMÖ.

Kongressen, organiserad av Skånes Vapenhistoriska Förening, gick av stapeln i Malmö den 22-24 maj och gynnades alla 3 dagarna av det mest strålande vårväder. Antalet deltagande var icke mindre än 150 stycken från de tre skandinaviska länderna. Bland de mera prominenta vapenhistorikerna märktes bland andra: Kgl. Livrustkammarens Föreståndare Fil. dr. B. Hellner, Stockholm, Styresmannen för Kgl. Armémuseum i Stockholm, Fil. dr. H. Seitz, Presidenten för Waabenhistorisk Selskab, Landsdommer A. Andersen, Formannen för Norsk Vapenhistorisk Selskab, Sivilingeniör Sv. Dahl, Oslo, Fil. lic. E. Lönnberg, Bofors, Oberstlöjtnant, Kammerherre A. Arendrup, Köbenhavn, Komendörkaptein T. Bjerre, Museumsinspektör Dr. phil. A. Hoff med flera från Köbenhavn, Major A. Juel och Oberst G. Willoch m. fl. från Norge samt flera andra från Norge och Sverige.

Första dagen samlades alla deltagarna på Malmö Rådhus där stadsfullmäktiges ordförande Direktör O. Stenberg, presenterad av kongressens ordförande J. Folke Herrström, hälsade å Malmö stads vägnar välkommen till Malmö, varefter staden bjöd på vin i stadens vackra representationssal, den gamla Knutsalen. Kongressens tack framfördes av Waabenhistorisk Selskabs President Landsdommer A. Andersen. Därefter demonstrerade Rådhusvaktmästare Jönsson, stor kännare av Rådhusets historia, den historiska Knutsalen, vilken brukar jämföras med Spegelsalen i Versailles, i varje fall en av de vackraste i Europa. Tyvärr kunde den andra förnäma salen, Landstingsalen, på grund av pågående restaurering icke visas. Men däremot besågs de underjordiska valven från 1300 och 1500-talen samt det nybyggda Rådhuskomplexet där den stora kongressalen och stadsfullmäktiges nya sessionssal demonstrerades.

Efter Rådhuset var det inte långt till S:t Petri kyrka, byggd i början på 1300-talet. Den vackra baltisk-gotiska kyrkan demonstrerades av kyrkovaktmästaren. I det s.k. Krämarekapellet upptäckte vapenhistorikern Dr. Seitz i kapellets medeltida kalkmålningar, bilder av vapenhistoriskt intresse, som han gjorde de närvarande uppmärksamma på.

Malmöhus slott och Malmö museum var nästa mål, där Skånes Vapenhistoriska Förenings Ordförande J. Folke Herrström officiellt hälsade kongressen välkommen och föreställde Museets chefsintendent Fil. lic. C.G. Lekholm, vilken sedan höll ett orienterande föredrag om Malmöhus 600-åriga historia. Icke minst var det nyrestaurerade 1500-tals kanontornet (unik i Norden) föremål för intresset, nu innehållande Museets rustkammare med vapen och svenska uniformer, vilket med intresse studerades. Även besågs Kronprinsens Husarregementes och Malmö garnisons samlingar med den berömda Jonas Åkesson kollosala oljemålningen av regementets sista officerskår (regementet indrogs 1927). Därefter samlades man i Skovgaardssalen för diskussion över ämnet "Hur bör vi ställa oss till vapenrestaureringar". Flera av de nordiska vapenexperterna gav skäl för och mot. Kongressens tack framfördes av Svenska Vapenhistoriska Sällskapets Ordförande Dr. H. Seitz från Stockholm. Senare på kvällen var det gemensam supé på Siriuspalatsets stora Ordensmatsal, där ett stort skånskt smörgåsbord under stor förtjusning avåts under den mest gemytliga stämning. Vid även förevisade vapenhistorikern Fil. lic. E. Lönnberg, Bofors, färgbilder från 1962 års stora internationella vapenhistorikerkongress i Stockholm.

Den andra kongressdagen samlades man kl. 9.00 på Stortorget, där bussar väntade att föra oss till den gamla medeltidsstaden Ystad. Särskilt norrmän och uppsvenskar uttryckte sin förtjusning över den vårsköna skånska slätten, som visade sig i full glans. I Ystad samlades man på Konstmuseet i och för att studera den stora Hedbergska vapensamlingen på cirka 1000 nummer, som f.n. är deponerad på museet.

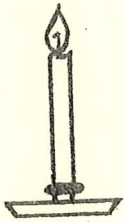
Efter att kongressens ordförande föreställt museets Intendent Fil. lic. N. Olsson, hälsade denne välkommen till Ystad och till museet, varvid han även föreställde vapensamlingens ägarinna Fru M. Hedberg-Braaten, som rest med från Oslo för kongressens skull. Här var mycket att se och beundra. Denna förnäma samling är ju också i många avseenden en av de förnämsta i sitt slag i Norden och även en av de största. På Museet besågs även gamla Skånska Dragonregementets regementsmuseum, från sin kavalleritid välbekant i vår gamla krigshistoria (nu är regementet som bekant pansarregemente). Formannen i Norsk Våpenhistorisk Selskap, Sivilingeniör Sv. Dahl, Oslo tackade å kongressens vägnar. Därefter demonstrerades S:ta Maria medeltida kyrka med sina många inventarier samt kyrkans förnäma silversamling av kyrkovaktmästare T. Svärd. I kyrkan förvaras även 2 karolinska värjor från 1700-talets början, vars ägare begravts i kyrkan. Den ena värjan har en vackert etsad klinga med Karl XII:s krönte namnchiffer. Efter lunchen på Hotell Continental besågs S:t Peters klostermuseum, och sedan var det tid för bussarna att föra oss till Sövdeborgs 1500-tals borg, som välvilligt visades av ägaren C.E. Stiernswärd. Särskilt blev det märkliga stucktaket (berömt i hela Norden) och de många konstskatterna beundrade. Kgl. Livrustkammarens Föreståndare Dr. B. Hellner, Stockholm, framförde de närvarandes tack. Aftonen var sedan fri för privata samkväm.

Tredje kongressdagen som var söndag, samlades man på Kulturhistoriska Museets gårdsplan, där museets chef, Fil. Dr. B. Bengtsson hälsade välkommen till Lund och till museet. Innan museet och dess rika samlingar besågs, intog man i strålande solsken och värme, en lätt lunch i det fria utanför museets restaurant. Efter denna glada lunch besågs Domen (den äldsta domkyrkan i Norden), där riksbekanta Domkyrkovaktmästare O. Jönsson mötte och föreställdes för kongressen av J. Folke Herrström. Herr Jönsson demonstrerade först det medeltida astronomiska uret (i funktion) som särskilt beundrades. Därefter demonstrerade Herr Jönsson med sin välkända charm den nyrestaurerade väldiga Domen samt den icke mindre imponerande kryptan. Tacket framfördes av kongressens ordf. Sedan samlades man i "Kulturen", där Intendent Bengtsson först förevisade den stora vapensamlingen och dagen till ära öppnade vapenslåpen, så att intresserade fick taga ut vapen i och för studier. Museumsinspektör Dr. phil. Arne Hoff från Tøjhusmuseum i Köbenhavn framförde till Intendenten de närvarandes tack.

Avslutningsbanketten ägde rum på Riddarsalen på Malmöhus under mycket högtidliga former. Riddarsalen var vackert dekorerad med levande ljus och gav en mycket festlig anblick. Icke utan man kom att föreställa sig de många festligheter, som under gångna århundraden ägt rum där. Skånes Vapenhistoriska Förenings Ordf. J. Folke Herrström hälsade välkommen till maten, höll därefter högtidstalet och gav en liten återblick på de historiska händelser, som ägt rum i denna sal. Med tanke på att dessa kongressdagar nu är ändade, då gamla vänner och vapenbröder här ånyo sammanträffat och skilsmässan förestår, känner man ett visst vemod. Ett franskt ordspråk säger: "Partir, c'est mourir un peu", att skiljas är att dö en smula. Men vi hoppas på återseende i Oslo 1966.

Sedan började talens rad. Landsdommer A. Andersen tackade å Waabenhistorisk Selskaps vägnar för de intressanta dagarna, för allt man sett, för den perfekta organisationen som aldrig klickat och för allt arbete som Ordf. och Styrelsen utfört i detta avseende. Norsk Våpenhistorisk Selskaps Forman Sivilingeniör Sv. Dahl instämde till fullo i Landsdommer Andersens lovtal och kungjorde att styrelsen till Korresponderande ledamot utsett Ordf. i Skånes Vapenhistoriska Förening och överlämnade certifikatet. Talet för damerna höll Komandörkaptain T. Bjerre, Köbenhavn. Oberst G. Willoch, Oslo framförde en hälsning från Norges nordligaste gamla fäste Vardöhus till Sveriges sydligaste Malmöhus, och slutligen tackade Intendent C.G. Lekholm för maten. Vid uppbrottet uttryckte alla sin tacksamhet för vad de fått se och vara med om.

KONTROLLMÄRKNING AV BELGISKA SKJUTVAPEN

Vid årsmötet den 11 februari i år demonstrerades bl.a. även en del äldre skjutvapen. En av deltagarna frågade vad stämpeln ELG betydde. Av "Handbok för jägare och jaktvänner" utgiven av Skogsinspektör Th. Hahr år 1881 framgår att denna stämpel är den offentliga provningsanstaltens i Liege märkning. Stämpeln består av en, ibland krönt, stående oval. I ovalen står bokstaven E överst och därunder L G samt en femuddig stjärna. Bokstaven E betecknar provningsanstalten "epreuve". De två bokstäverna L G äro tagna ur stadens vapen, vilket innehåller begynnelsebokstäverna "Libertas Gentis". Utöver denna stämpel förses vapnet med den s.k. pi-stång- eller systemstämpeln, som liknar stadsvapnet, en på bred fot stående pelare. Pipan märkes även med kalibern t.ex. 22L cal 9 mm, 12-70 etc. På modernare skjutvapen återfinnes även en stämpel, som anger att vapnet garanteras för röksvagt krut. Denna stämpel består av bokstäverna P V (poudre vive) samt ovanför den ett upprätt "flyende" Lejon, d.v.s. ett åt höger på bakdelen gående lejon. Utöver de ovan nämnda stämplarna förekommer ett flertal olika stämplor såsom krönte bokstäver, oftast versaler, samt bokstäver med en stjärna ovanför eller olika siffror. Dessa märkningar äro troligen hantverkarestämplor.

På svenska miniegeväret m/1855 från Liege återfinnes ELG-stämpeln utan krona på pipans vänstra sida vid "patronläget", ungefär klockan 9. "Pistongstämpeln" återfinnes klockan halv 2, strax framför knallhatts-nippeln. (Kl. 12 = pipans ovansida, kl. 3 = pipans högra sida, kl. 6 = pipans undersida, kl. 9 = pipans vänstra sida.)

Sekreteraren Gustav Sandelin

N Y A M E D L E M M A R

Kapten Östen Lindelöw, Skurup (Ordf.)
Antikvitetshandlande Kai Stenshagen, Malmö (Ordf.)
Hälsovårdsinspektör Carl-Ingmar Sandwall, Göteborg (Frisegård)
Herr K.E. Skafte, Nyköbing F, Danmark (Ordf.)
Fru Överstinnan Marianne Jakobsson, Stockholm (Ordf.)
Fil. dr. Brynolf Hellner (Kgl. Livrustkammaren), Stockholm (Ordf.)
Intendent Fil. dr. Bengt Bengtsson, (Kulturen), Lund (Ordf.)
Speditör K.G. Gustafsson, Kastrup, Danmark (Ordf.)
Tapetseraremästare Hans Lundqvist, Malmö (Carl-Erik Persson)
Planeringsman Karl-Gustaf Persson, Malmö (Carl-Erik Persson)

Redaktör J. Folke Herrström